

TEMA 9. LES RELACIONS EXTERIORS DE LA UNIÓ EUROPEA

Curs acadèmic 2022 - 2023

VNIVERSITAT ID VALÈNCIA

DR. VALENTÍN BOU FRANCH
CATEDRÀTIC DE DRET INTERNACIONAL PÚBLIC

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Aquesta obra està protegida amb una [Llicència Creative Commons Atribució-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 Internacional](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

Jean Monnet Chair

Project No. 101048075

Strengthening European Values
- SEV -

1. LA UNIÓ EUROPEA COM A SUBJECTE DE DRET INTERNACIONAL

A. PROCÉS HISTÒRIC DE RECONeixEMENT DE LA PERSONALITAT JURÍDICA DE LA UE

B. LA PERSONALITAT JURÍDICA INTERNACIONAL

C. FORMES DE MANIFESTACIÓ DE LA PERSONALITAT JURÍDICA INTERNACIONAL DE LA UE

1. A LES COMUNITATS EUROPEES SE'LS VA RECONÉIXER PERSONALITAT JURÍDICA DES DE L'INICI

- ⊖ Reconeixement en termes molt amplis. No especificava dimensió exterior
- ⊖ Tenien les Comunitats Europees personalitat jurídica internacional?
Sentència AETR, §12-14 i 17-19 (pàg. 267-268)
 - Personalitat jurídica internacional en relacions exteriors econòmiques
 - = Dimensió exterior de polítiques comunes (competència comunitària)

2. EN 1991, EL TRACTAT DE MAASTRICHT CREA LA UNIÓ EUROPEA

- ⊖ A la UE NO se li va reconéixer expressament personalitat jurídica
- ⊖ Ni interna, ni internacional
 - PERÒ:
 - a) Des de 1991, existeix pilar intergovernamental PESC
 - b) Des de Tractat d'Amsterdam, art. 24 TUE: competència de la UE per a subscriure tractats internacionals en els dos pilars intergovernamentals

3. DESPRÉS DEL TRACTAT DE LISBOA

⊙ [Art. 47 TUE](#) (pàg. 71):

- Reconeixement explícit de la personalitat jurídica de la UE
- Afavorit per desaparició de les Comunitats Europees

⊙ [Art. 21.3, §1 TUE](#) (pàg. 61): acció exterior de la UE comprèn:

- La PESC [Títol V TUE](#) (pàg. 60)
- Les relacions exteriors de la UE:
 - a) Sistematització parcial [Cinquena Part TFUE](#) (pàg. 141)
 - b) Més els aspectes exteriors de les altres polítiques

⊙ Disposicions generals relatives a tota l'acció exterior de la UE

- [Art. 22 TUE](#) (pàg. 61): persisteix la diferència entre comunitari-intergovernamental
- Malgrat intent d'integració coherent en l'acció exterior de la UE

1. La personalitat jurídica internacional pot ser:

- ⊖ Primària: els estats són subjectes primaris del dret internacional
 - Sobirania = plenitud de competències
- ⊖ Derivada: les organitzacions internacionals són creades pels estats
 - Competències d'atribució = competències limitades

2. Les organitzacions internacionals

- ⊖ Les organitzacions internacionals poden ser:
 - Organitzacions internacionals de cooperació: limiten competències dels estats
 - Organitzacions internacionals d'integració: transfereixen competències dels estats a l'organització internacional
- ⊖ La UE és una organització mixta:
 - En matèria PESC, és organització internacional de cooperació
 - En la resta de matèries (majoria absoluta), és organització internacional d'integració

3. No existeix norma atributiva apriorística de personalitat jurídica internacional

- ⊖ Regeix principi d'eficàcia: és subjecte del dret internacional qui en la pràctica és titular de drets i deures internacionals

⊙ Són les següents:

- *ius contrahendi, ius ad tractatum*
- *ius legationis*
- Diplomàcia multilateral: participació en conferències i organitzacions internacionals
- *ius standi*
- *ius punendi*

1. En tota l'acció exterior de la UE:

a) en la PESC: [art. 37 TUE](#) (pàg. 66)

b) en l'àmbit de les relacions exteriors: [art. 3.2 TFUE](#) (pàg. 76-77)

⊖ Competència exclusiva

⊖ Distingir acords:

a) subscrits per la UE [Art. 216 TFUE](#) (pàg. 145)

b) mixtos (subscrits per la UE i pels estats membres)

• Dos casos:

b.1) [Dictamen 1/94: OMC, §CVIII](#) (pàg. 305)

b.2) [Dictamen 1/78: Acord del cautxú natural, §63](#) (pàg. 397)

• Valor jurídic: [Dictamen 2/13: Adhesió de la UE al CEDH, §14](#) (pàg. 392)

2. Tipus de tractats internacionals:

a) Acords comercials:

⊖ Procediment singular [Art. 207.3 TFUE](#) (pàg. 142)

⊖ Contingut: tota la PCC [Art. 207.1 TFUE](#) (pàg. 142)

⊖ Abast: 1) Multilaterals ↑, OMC

2) Bilaterals ↓

b) Acords d'associació

⊙ [Art. 217 TFUE](#) (pàg. 145)

⊙ [Sentència Demirel, §9 ab initio](#) (pàg. 389)

Molt variats:

⊙ Escaló preadhesió (acord del EEE amb l'AELC)

⊙ Acord països ACP

⊙ Unió pel Mediterrani: àrea de lliure comerç euromediterrània

⊙ Àrees de lliure comerç amb països llunyans (p. ex. Xile, Mercosur?, USA?)

c) Acords de cooperació al desenvolupament [Art. 209.2 TFUE](#) (pàg. 143)

d) Acords de cooperació econòmica, financera i tècnica amb tercers països [Art. 212, §1 i 3 TFUE](#) (pàg. 144)

e) Acords sobre ajuda humanitària [Art. 214, §4 TFUE](#) (pàg. 144)

Etc.

1. [Art. 27.3 TUE](#) (pàg. 63) Només en la PESC?

- ⊙ [Art. 221 TFUE](#) (pàg. 148): En tota l'acció exterior de la UE
- ⊙ [Art. 2 i 3.1 Decisió del Consell de 26.7.2010](#)

a) Dret de legació actiu: enviar representants a l'estranger

a-1) Abans del Tractat de Lisboa: Comissió va obrir 130 delegacions o oficines exteriors davant estats tercers o organitzacions internacionals

a-2) Amb Tractat de Lisboa:

- ⊙ [Art. 221 TFUE](#) (pàg. 148)
- ⊙ [Art. 5, §1 i 6 Decisió del Consell 26.7.2010](#)

b) Dret de legació passiu: rebre representants d'altres estats o organitzacions internacionals

[Art. 16 Protocol \(núm. 7\) sobre privilegis i immunitats de la UE](#)

- ⊙ L'Estat seu concedirà privilegis i immunitats "habituals"
- ⊙ En la pràctica:
 - Els estats membres per unanimitat autoritzen obertura de la representació
 - Acreditació davant presidents del Consell i Comissió

C.3. Diplomàcia multilateral: participació en conferències i organitzacions internacionals

⊙ Col·laboració internacional: [Art. 220 TFUE](#) (pàg. 148)

⊙ Participació:

a) Amb estatut d'observador (sistema ONU, OTAN)

b) Amb estatut de membre (sense estats membres) p. ex., organitzacions internacionals de pesqueres

c) Amb estatut de membre + estats membres (pròximament en Consell d'Europa)

C.4. *Ius standi* (responsabilitat internacional activa i passiva)

⊙ Exigeix delimitació precisa de competències UE / estats membres (clàusula solidaritat)

C.5. *Ius punendi* (sancions internacionals)

⊙ [Art. 215 TFUE](#) (pàg. 145)

⊙ [Decisió \(PESC\) 2020/1999, del Consell, de 7 de desembre de 2020](#) relativa a mesures restrictives contra violacions i abusos greus dels drets humans

⊙ [Reglament \(UE\) 2020/1998, del Consell, de 7 de desembre de 2020](#) relatiu a mesures restrictives contra violacions i abusos greus dels drets humans

2. LA COMPETÈNCIA EXTERIOR DE LA UE: ABAST, CONTINGUT, NATURALESA

ABAST: EN TOTES LES MATÈRIES EN LES QUALS LA UE TINGA COMPETÈNCIES

CLASSIFICACIÓ:

A. COMPETÈNCIES EXTERIORS EXPRESSAMENT ATRIBUÏDES PELS TRACTATS CONSTITUTIUS:

A.1. SISTEMATITZACIÓ INCOMPLETA EN CINQUENA PART DEL TFUE

A.2. ELS ASPECTES EXTERIORS DE LES ALTRES POLÍTIQUES DE LA UE

B. COMPETÈNCIES EXTERIORS IMPLÍCITES

C. L'EXPLICITACIÓ DE LES COMPETÈNCIES IMPLÍCITES

A. COMPETÈNCIES EXTERIORS EXPRESSAMENT ATRIBUÏDES PELS TRACTATS CONSTITUTIUS

A.1. SISTEMATITZACIÓ INCOMPLETA EN CINQUENA PART DEL TFUE

1. La Política Comercial Comuna [Art. 206 i art. 207 TFUE](#)
[Art. 3.1, e\) TFUE](#): competència exclusiva UE
2. La cooperació al desenvolupament [Art. 208 – 211 TFUE](#)
3. La cooperació econòmica, financera i tècnica amb tercers països
[Art. 212 i art. 213 TFUE](#): competència complementària
4. Ajuda humanitària
[Art. 214 TFUE](#): competència complementària
5. Les mesures restrictives [Art. 215 TFUE](#)
6. Els acords internacionals ([art. 216 a 219 TFUE](#)), inclosos:
 - ⊙ els acords d'associació amb tercers estats i organitzacions internacionals [Art. 217 TFUE](#)
 - ⊙ els acords sobre el règim monetari o canviari de l'euro [Art. 219 TFUE](#)
7. Les relacions de la UE amb les organitzacions internacionals i els tercers estats i les delegacions de la UE [Art. 220 i art. 221 TFUE](#)
8. La clàusula de solidaritat [Art. 222 TFUE](#)

A.2. ELS ASPECTES EXTERIORS DE LES ALTRES POLÍTIQUES DE LA UE

1. Conclusió d'acords internacionals

Art. 3.2 TFUE: competència exclusiva:

- ⊙ clàusula general
- ⊙ recull teoria competències implícites

2. L'associació dels països i territoris d'ultramar Art. 198-204 TFUE

3. La recerca i desenvolupament tecnològic Art. 186 TFUE

4. La política de medi ambient Art. 191.4 TFUE

5. La Unió Econòmica i Monetària (UEM) Art. 138 TFUE

6. Altres polítiques de la UE

- ⊙ Educació, formació professional, joventut i esport Art. 165 i art. 166 TFUE
- ⊙ Cultura Art. 167 TFUE
- ⊙ Salut pública Art. 168 TFUE
- ⊙ Xarxes transeuropees Art. 170-172 TFUE

B. COMPETÈNCIES EXTERIORS IMPLÍCITES

⊙ **Construcció jurisprudencial reflectida en dos supòsits:**

- 1) [Dictamen 1/76: Fons navegació interior, §3 \(pàg. 283\)](#)
- 2) [Sentència AETR, §22 \(pàg. 268\)](#)

⊙ **Jurisprudència reflectida en el TFUE**

- 1) [Art. 3.2 TFUE \(pàg. 76-77\)](#)
- 2) [Art. 216 TFUE \(pàg. 145\)](#)

⊙ ***Ergo* extensió a totes les polítiques de la UE**

C. L'EXPLICITACIÓ DE LES COMPETÈNCIES IMPLÍCITES

⊙ [Art. 352 TFUE \(pàg. 183-184\)](#)

⊙ **També en l'àmbit de les relacions exteriors**

- [Sentència AETR, §95 \(pàg. 271\)](#)

3. LES RELACIONS DE LA UE AMB LES ORGANITZACIONS INTERNACIONALS I AMB TERCERS PAÏSOS

◉ [Art. 220 i art. 221 TFUE](#) (pàg. 148)

◉ [Decisió SEAE, art. 5.3](#)

4. LA POLÍTICA DE COOPERACIÓ AMB TERCERS PAÏSOS I L'AJUDA HUMANITÀRIA

A. LA POLÍTICA DE COOPERACIÓ AMB TERCERS PAÏSOS

⊙ Comprèn:

1. La cooperació al desenvolupament
2. La cooperació econòmica, financera i tècnica amb tercers països

⊙ [Art. 4.4. TFUE](#) (pàg. 77): competència “compartida”

1. LA COOPERACIÓ AL DESENVOLUPAMENT

A. Evolució històrica:

- ⊙ TCEE: només associació amb països i territoris d'ultramar (països ACP)
 - Avui ([art. 198 a 204 TFUE](#)): fora de la cooperació al desenvolupament
 - Tractats de Yaoundé, Lomé, Cotonú
 - Excloïa estats de la conca mediterrània, d'Amèrica Llatina i Àsia
- ⊙ Tractat de Maastricht: inclou en la cooperació al desenvolupament els estats mediterranis, Amèrica Llatina i Àsia
- ⊙ Tractat de Niça: introdueix la cooperació econòmica, financera i tècnica amb tercers països. [Art. 212-213 TFUE](#)
- ⊙ Tractat de Lisboa: introdueix l'ajuda humanitària. [Art. 214 TFUE](#)

A través de l'ajuda i la cooperació fa costat als països en desenvolupament i la seua transició a l'estabilitat econòmica i social.

En 2018, la UE i els seus estats membres van continuar sent els principals proveïdors mundials d'ajuda oficial al desenvolupament, amb una aportació xifrada en més de 74.400 milions d'euros.

L'aliança Àfrica-Europa per a la inversió sostenible, creada al setembre de 2018, té com a objectiu portar l'associació de la UE amb Àfrica al nivell següent.

Contribuirà a millorar la creació d'ocupació a Àfrica mitjançant el suport a l'educació i les capacitats, l'impuls del comerç i la mobilització de la inversió en sectors econòmics estratègics.

B. La cooperació al desenvolupament en sentit estricte ([art. 208-211 TFUE](#))

Art. 208 TFUE (pàg. 143):

- ⊖ **Competència compartida i complementària**
- ⊖ **Competència transversal**
- ⊖ **Competència condicionada internacionalment**

2. LA COOPERACIÓ ECONÒMICA, FINANCERA I TÈCNICA AMB ELS TERCERS PAÏSOS

Art. 212 TFUE (pàg. 144):

- ⊖ **Competència compartida i complementària**
- ⊖ **Ha de ser coherent amb la política de cooperació al desenvolupament**
- ⊖ **Diferències amb la política de cooperació al desenvolupament**
 - **(subjectiva): és amb tercers països que no siguin països en vies de desenvolupament i amb organitzacions internacionals**
 - **(material): no és ajuda al desenvolupament, sinó cooperació econòmica, financera i tècnica**

B. L'AJUDA HUMANITÀRIA

Art. 214 TFUE (pàg. 144-145)